
Założenia ogólne reformy studiów socjologicznych w uniwersytetach

---

Przegląd Socjologiczny / Sociological Review 22/1, 144-146

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PODSUMOWNIE

Referowane badanie nasuwa szereg wniosków praktycznych. Oto dwa z nich. 1. Ponieważ na różne kategorie odbiorców oddziałują najsilniej inne treści propagandowe, pożądane jest propagowanie każdego tematu za pomocą zestawu plakatów o zróżnicowanych treściach. 2. W Polsce wszystkie plakaty zatwierdzone są przez komisję artystyczną Wydawnictw Artystyczno-Graficznych, co w zasadzie gwarantuje ich wysoki poziom artystyczny. Nie gwarantuje to natomiast zainteresowania szerokich rzesz publiczności, dla której są przeznaczone. A przy braku zainteresowania agitacja czy propaganda trafia w próżnię.

Nie jest to równoznaczne z postulatem obniżenia artystycznego poziomu plakatów. Chodzi o to, aby przy zachowaniu wysokiego poziomu artystycznego wiązać treści ilustracyjne z zainteresowaniami odbiorców. Z tych samych względów należałoby różnicować konwencje plastyczne plakatów.

Nie miejsce tu na szersze wnioski, dotyczące agitacji za pomocą plakatu. Skrótowe omówienie badania nie daje zresztą ku temu możliwości. I nie to było moim głównym zamierzeniem. Chodziło mi przede wszystkim o udokumentowanie na konkretnym przykładzie, że dla osiągnięcia skuteczności propagandy i agitacji potrzebne jest oparcie się w poważnym stopniu na opinii publicznej. Sądzę, że przedstawione wyniki badania dowodzą tego w sposób oczywisty.

ZAŁOŻENIA OGÓLNE REFORMY STUDIÓW SOCJOLOGICZNYCH W UNIWERSYTETACH*

Węzłowym celem reformy studiów socjologicznych w uniwersytetach jest uprofilowanie studiów socjologicznych pod kątem społecznego zapotrzebowania na socjologów o określonym profilu zawodowym. Z tego punktu widzenia — jednym z najistotniejszych założeń było skorelowanie profilu studiów socjologicznych z występującymi w gospodarce i kulturze tendencjami zatrudniania socjologów. W związku z tym postulatem — przed Komisją do Spraw Reformy Studiów Socjologicznych stanęło zadanie ściślejszego określenia kwalifikacji zawodowych socjologów oraz uprofilowania studiów socjologicznych w kierunku określonych nacheleń specjalizacyjnych, dających obok przygotowania teoretycznego także pewne przygotowanie praktyczne do pracy zawodowej.

Komisja nie mogła jednakże nie liczyć się z faktem, iż studia socjologiczne są studiami uniwersyteckimi, a nie ściśle zawodowymi. Do niedawna również zawód socjologa był zawodem wyłącznie akademickim, socjologowie zaś mogli wykonywać swój zawód niemal wyłącznie w placówkach naukowo-dydaktycznych lub w placówkach naukowo-badawczych.

W ostatnich latach coraz większa ilość absolwentów uniwersyteckich studiów socjologicznych podejmuje pracę zawodową w instytucjach pozanaukowych: w wielkich zakładach pracy (socjologowie zakładowi), w radach narodowych, w związkach zawodowych i organizacjach społecznych, w placówkach planowania, w pracowniach urbanistycznych, w spółdzielczości mieszkaniowej, w aparacie partyjnym, w Milicji Obywatelskiej i aparacie resocjalizacyjnym Ministerstwa Sprawiedliwości itp. Zawód socjologa-praktyka kształtuje się dopiero, jest więc na razie

* Założenia ogólne zostały przesłane uniwersytetom wraz z planem magisterskich studiów socjologicznych. (Red.).

rzeczą bardzo trudną określić tak ściśle profil zawodowy socjologa-praktyka, jak jest to możliwe w odniesieniu do zawodu prawnika, lekarza lub pedagoga.

Komisja wzięła również pod uwagę fakt, iż socjologia jako dyscyplina naukowa ma aspekt teoretyczny, zaś praktyczna stosowalność socjologii jest w wysokim stopniu pochodną osiągniętego przez nią poziomu teoretycznego. Niezależnie bowiem od tego, w jakiej instytucji socjolog pracuje zawodowo — najistotniejszym elementem jego pracy jest opracowywanie analiz i badań, wymagających dobrego przygotowania teoretycznego (znajomość aparatu pojęciowego, umiejętność postawienia problemu i doboru właściwych metod służących jego rozwiązaniu).

W pracach nad koncepcją organizacyjno-programową studiów socjologicznych Komisja starała się również uwzględnić fakt, iż pewna część absolwentów bywa zatrudniana w instytucjach, w których absolwenci ci nie mają warunków do wykonywania zawodu socjologa w ścisłym tego słowa znaczeniu, w których jednakże — wykonując prace głównie o charakterze administracyjnym — mają możliwość wykorzystania wykształcenia socjologicznego.

W związku z powyższym komisja starała się opracować taką koncepcję programową uniwersyteckich studiów socjologicznych, która uwzględni społeczne zapotrzebowanie na socjologów o określonym profilu zawodowym przy jednoczesnym zapewnieniu absolwentom kierunku socjologicznego możliwie najlepszego przygotowania teoretycznego.

W oparciu o to podstawowe założenie opracowano koncepcję programową studiów socjologicznych (plan studiów) zróżnicowanych na 2 okresy.

1. Okres pierwszy — w zasadzie 3-letni — dający podstawowy trzon wiedzy i umiejętności w zakresie przedmiotów:

- socjologicznych (wstęp do socjologii, historia myśli społecznej i socjologii, metody i techniki badań socjologicznych, socjologia systematyczna I i II, psychologia społeczna, antropologia kulturalna i wykłady monograficzne),
- praktycznych (instytucje ustrojowe PRL z hospicjami, umożliwiającymi praktyczne zapoznanie się z funkcjonowaniem podstawowych instytucji ustrojowych, 4-tygodniowa praktyka wakacyjna mająca charakter terenowego obozu badawczego).

2. Okres drugi — w zasadzie 1,5-letni — w którym — obok kontynuacji przedmiotów socjologicznych obowiązujących wszystkich studentów (przemiany społeczne industrializującego się społeczeństwa, seminarium socjologiczne i seminarium magisterskie) — przewidziano fakultatywne (do wyboru) nachylenie specjalizacyjne, zgodne z zarysowującymi się tendencjami w kierunkach zatrudnienia socjologów.

Ustalając plan studiów, obejmujący fakultatywne nachylenia specjalizacyjne — Komisja przyjęła założenia, iż trzon nachylenia specjalizacyjnego stanowi przedmiot socjologiczny (lub 2—3 przedmioty socjologiczne) o charakterze wiodącym, przedmioty pomocnicze o charakterze niesocjologicznym, logicznie i rzeczowo związane z określoną dziedziną pracy zawodowej socjologa oraz 4-tygodniowa praktyka wakacyjna, podczas której studenci winni zetknąć się bezpośrednio z dziedziną przyszłej pracy zawodowej. Ponadto — z nachyleniami specjalizacyjnymi winny być związane — w miarę możliwości — wykłady monograficzne i seminaria na IV i V roku studiów.

Plan studiów socjologicznych uwzględni 4 nachylenia specjalizacyjne, związane z głównymi działami socjologii stosowanej:

1. Nachylenie specjalizacyjne w zakresie socjologii pracy — ma na celu kształcenie socjologów, którzy winni być w pierwszym rzędzie zatrudniani w du-

zych zakładach pracy (socjologowie zakładowi), w zjednoczeniach, w związkach zawodowych, w ośrodkach badawczych pracujących dla potrzeb przemysłu, w aparacie partyjnym itp.

2. Nachylenie specjalizacyjne w zakresie socjologii kultury — ma na celu kształcenie socjologów, którzy mogą być zatrudnieni w wydziałach kultury rad narodowych, w terenowych placówkach kulturalno-oświatowych, w dużych bibliotekach, w placówkach popularyzacji wiedzy, w wydawnictwach itp.

3. Nachylenie specjalizacyjne w zakresie socjologii wsi i miasta (planowanie społeczne) — ma na celu kształcenie socjologów, którzy mogą być zatrudniani w radach narodowych, w komórkach planowania społecznego i przestrzennego, w pracowniach urbanistycznych, w spółdzielczości mieszkaniowej itp.

4. Nachylenie specjalizacyjne w zakresie patologii społecznej i opieki społecznej — ma na celu kształcenie socjologów, którzy mogą być zatrudniani w aparacie rehabilitacyjnym Ministerstwa Sprawiedliwości, w Milicji Obywatelskiej, w Komitetach Opieki Społecznej, w ośrodkach konsultacyjno-wychowawczych.

W zasadzie — seminarium magisterskie, seminaria i wykłady monograficzne na IV i V roku studiów — winny być traktowane jako pogłębienie nachylenia specjalizacyjnego, jednakże w uzasadnionych przypadkach — seminarium magisterskie i temat pracy magisterskiej może nie być związany bezpośrednio z daną specjalizacją, np. nachylenie specjalizacyjne w zakresie socjologii pracy i praca magisterska w zakresie historii socjologii, socjologii ogólnej lub metod badawczych w socjologii.

Należy dążyć do tego, by w poszczególnych uniwersytetach magistrujących socjologów istniały przynajmniej 2 nachylenia specjalizacyjne. W związku z ogólnopolskim i lokalnym zapotrzebowaniem na socjologów możliwe jest ustalenie przez Ministerstwo preferencji dla danego uniwersytetu w kształceniu socjologów o określonym profilu zawodowym.

Podstawę dla uruchamiania nowych nachyleń specjalizacyjnych w toku studiów socjologicznych na danym uniwersytecie winny stanowić potrzeby społeczne i możliwości kadrowe uniwersytetu. Wprowadzenie nowego nachylenia specjalizacyjnego wymaga decyzji Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego.